THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada
דאס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., R.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
WINNIPEG — MANITOBA
Established 1910 Phones: 55 409—52 213

דער טאראנטער אורטייל

אינם באריכט אין א היגער צייטונג וועגן דעם אורטייל פון דער טאראנטער דזשורי איבער די אכט קאמוניסטישע פירער, — אן אור־טייל וואס דערקלערט די קאמוניסטישע פארטיי פאר אן אומלעגאלער ארגאניזאציע, — ווערט באהויפטעט. אז "בלויז יאפאן האט געגומען אזא שטעלונג צו דער קאמוניסטישער פארטיי".

עס קומט אזוי אויס. אז קאנאדע האט אין דער הינזיכט דעם צווייפלהאפטן כבוד צו שטיין אין א רייע מיט יאפאן. אבער אין דער אמת'ן מאכט די צייטונג א גרויסן טעות: שטרייטנג אנטי־קאמונים־טישע געזעצן עקזיסטירן אויך אין פייזן, אין רומעניע, אין ליטע, און אין טערקיי, און אין א צאל אנדערע לענדער. און קאמוניסטן ווערן אין די דאזיקע לענדער שרעקלאך גע'רודפ'ט.

הייסט עס, איז אין דער הינזיכט פון "בירגערלאכע פרייהייטן" חיובן מיר אן אנצייאנן נים בלויז יאפאן, נאר אויך א גאנצע רייע פאַ־לייטיש צוריקגעשטאנענע לענדער. און אויף וויפל מיר דערגעענטערן זיך אין דער הינזיכט צו זיי, אויף אזויפיל דערווייטערן מיר זיך פון די אזוי גערופענע "בריטישע טראדיציעס", מיט וועלכע קאנאדע איז גע־ווייזנט אזוי צו שטאלצירן.

אין די דעמאקראטישע אייראָפּייאישע לענדער זיינען ניטאָ קיין געזעצן וואס באשטייגקען די קאמוניסטישע רעכט מער ווי די רעכט פון וועלכער ס'איז אנדער פאליטישער פארטיי. אין פראנקרייך אדער אין דייטשלאנד פירן די קאמוניסטן אן פריי פראפאגאנדע. וועגן ענגלאנד איז אפגערעדט. און אפילו אין די פאראייניקטע שטאטן, וואס איז א סך הינטערשטעליק אין דעם ענין פון פאליטישע פרייהייטן אין פאר־גלייך מיט די אלטע אייראָפּייאישע דעמאקראטיעס, איז נאך דערווייל אויך נים געמאכט געווארן קיין ערנסטער פארזוך צו פארבאטן די קאָ־מוניסטישע פארטיי.

אבער אין אט די אלע לענדער עקזיסטירן די געוויינלאכע באַ־שרייבונגען פון פאליטישע פרייהייטן אויף אזויפיל, אויף וויפל ס'איז פארבאטן צו אגיטירן פאר א באוואפנטן אויפשטאנד. אין דער הינזיכט זיינען די געזעצן פון ענגלאנד, פראנקרייך, דייטשלאנד און אמעריקע ענלך צו די קאנאדער געזעצן.

און זיכער זיינען די קאמוניסטן פון יענע לענדער נים אנדערש פון די קאנאדער. דאס קאמוניסטישע פראגראם צייכנט זיך מאקע אויס דערמיט. וואס עס איז עגלאך אין אלע לענדער. און אויב די קאנאדער קאמוניסטישע אָרגאניזאציע איז געפונען געווהרן צו זיין אומגעזעצלאך דערפאר וואס זי רופט צו אן איבערקערעניש דורך בלוטיגלען, האט דאך דאס זעלבע געדארפט געטאן פון זיי מער אורזאכן פיינט צו האבן די קאמוניסטן, ווי דער אַנטאריער אמאַרני דזשענעראל. באזונדערס אין דייטשלאנד, וואו די קאמוניסטן זיינען באמת שטארק און זייער אגרעסיוו. זייער פאליטישע שכל־הישר וועגט אבער ארי־בער זייערע סוביעקטיווע שנאה געפילן . . .

דער טאראנטער אורטייל און די הארבע שטראף וואס די קאָ־מוניסטישע פירער האבן געקראגן, — אגב לויטן יושר נים א פארדינ־טע שטראף, נאכדעם ווי מען האט די מענשן געלאזן אנגיין אפן צען יאר צייט. — דער אורטייל און די שטראף קאנען אויסגענוצט ווערן פאר א פרעצעדענט אונטערצודריקן די קאמוניסטישע באוועגונג אין נאנצן לאנד און פארטרייבן זי אונטער דער ערד

דאס הייגנט אבער אפ אן דעם ווילן פון דער פעדעראלער רע־גירונג. וועט זי לאזן די סוביעקטיווע געפילן באהערשן איר פאליטישן שכל־הישר, וועט זי לערנען זיך הלכת דעמאקראטיע פון יאפאן, פוילן רומעניע, ליטע און טערקיי. וועט אבער איר שכל־הישר אריבערוועגן, דאן וועט זי נאכפאלגן די בריטישע פרייהייט טראדיציעס און דעם בריטישן ביישפיל.

און אן דער ווייטערדיקער הענדלונג פון דער פעדעראלער רע־גירונג הייגנט אפ, אויב וויפל מיר וועלן קאנען שטאלצירן אויף ווייי־טער מיט "אונזערע בריטישע דעמאקראטישע אינסטיטוציעס", וועל־כע ווערן געשטעלט אין געפאר נים אזוי פון די קאמוניסטן, ווי פון דעם אנטעריער אמאַרני דזשענעראל . . .

אז דאס אידישע פאלק האט נע־
לעבט אין דער הייגנט צוטאג נים
לעבט דייגקער, וויסנשאפטליק,
מוזיקאליש און א. וו. — דאס איז
שוין ביי הייגט צו טאג קלאר פאר
אלעמען. מען קאן זאגן, אז דאס איז
שוין געווארן א מין אסקיאמע. עס איז
נים כמעט ניטאָ קיין אין געביט פון
וויסנשאפט, אויף וועלכן אידן זאלן
נים האבן זיך ארויסגעווייזן אלס גלענ־
צענדע צושטייערער.

נעמען מיר, למשל, דעם געביט
פון מאטעמאטיק און נאטור־וויסנ־
שאפט, איז דאך אלעמען באוואוסט,
דאס דער אנטדעקער און באנערער
פון דער בארימטער דעלאטוויטעטס־
טעאריע, וואס האט אריינגעבראכט
כמעט ווי א איבערקערעניש אין דער
מאטעמאטיק ווי אויך אין דער פי־
זיק, איז נים קיין אנדערער ווי דער
איר אלבערט אינשטיין. און דער
ערשט נים לאנג פארשטאנענער פי־
זיקער פראפ. אלבערט מיקעלזאן?
נישט אלעמען זיינען באוואוסט די
אנטדעקונגען און פארדינסטפולע אר־
בעטן, וואס זיינען געמאכט געווארן
(און וואס וואלטן נאך געקאנט גע־
מאכט ווערן, ווען ער זאל נאך געזוכט
לעבן) אויסן געביט פון באוועגונגס
שעלקייט פון ליכט, די דורך אים
ארויסגעטריבענע איינפאכע מכשירים און
אינסטרומענטן, און זעל כלם דער
באריטער אינטערפעראנטער —
באשטעטיקן עס.

עס איז אבער זיכער נישט אלעמען
באוואוסט, אז אויף אויפן חשבון פון
דער פשוט'ער טעכניק צייכענען זיך
אויס אידן מיט קאלאסאלער ערודי־
ציע און דערפינדונגס פעאיקייט. מען
קאן זאגן, אז נישט גרויס איז די
צאל פון די, וואס ווייסן, אז דער
דערפינדער פון בענזין־אוטאמאביל
איז נישט קיין אנדערער ווי דער איך
זינגריץ מאריקוס.

פונקט ווי אויפן אינטעלעקטועל־
נייסטיק געביט פון דער וויסנשאפט,
אזוי אויפן ריין־מעכניש געביט דינט
דיי פשטות אין דיינקען אלס קריטער
ריום פאר יעדער נייער אנטדעקונג
אדער דערפינדונג, דער גרויסער דייג־
קער גאליליי, צום ביישפיל, האט גע־
מאכט א סוף צום נאנצן פריערדיקן
פאנטעטער מיט די איקלעז און עפי־
ציקלען פון די היטל פאלאנעטן
האט נאנץ פשוט און איינפאך דער־
קלערט דורך זיינע אנטדעקונגען דעם
נאנצן אין דיפאעזעס פון די הימל
פלאנעטן.

די דעלאטוויטעטס־טעאריע פון א.
איינשטיין, טראץ דער גאנצער מאַ־
טעמאטישער פארוויקלטקייט, וואס זי
אנטהאלט אין זיך, שטעלט מיט זיך
בעצם פאר נים מער ווי א פרוב צו
לעזן אין דערקלערן פשוט און אייג־
פאך געוויסע פראבלעמען אין דער
מאטעמאטיק ווי אויך אין דער פיזיק,
אויף וועלכער פון זיינע פריער גע־
נעבן געווארן לעזונגען פון זייער א
פארווירקלטן און פארפלאנטערטן כאַ־
ראקטער.

אויך פראפ. מיקעלזאן באמיט זיך
אויף א פשוט'ן אופן צו לעזן פראגן
און פראבלעמען אין דער פיזיק. די
פשוט'קייט און איינפאכקייט פון די
דורך אים אנטדעקטע מכשירים דינען
אלס גלענצנדע באשטעטיקונג פאר
אונזערע רייד.

און אויף זינגריץ מאריקוס, דער
אוטומאביל דערפינדער, באמיט זיך
אויף א פשוט'ן אופן פארווירקלאכן
זיין דערפינדונג. פשטות און איינפאכ־
קייט זיינען אויך פאר אים אלס קרי־
טעריום און מאס־מיטל אויף צו ראַ־
לזיזרן זיינע דערפינדונגען. אנשטאט
די פריערדיקע קאמפליצירטקייט, וואס
איז באשטאנען אין דער פארערונג
אויפאסן אים וואגן דיי געהערטקע דיש־
לעם מיט די זיי אנטשפרעכנדע מכ־
שירים